

Τὰ αἰσθήματα δ' ὡς ἔνιαῖα καὶ ἀδιαίρετα εἶνε ἀπλᾶ καὶ δὴ μονάδες· ὡς τοιαῦτα δὲ δύνανται ἀσφαλῶς νὰ θεωρηθῶσι ψυχολογικὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἀπαρτίζονται αἱ ψυχολογικαὶ παραστάσεις (πρβλ. Wundt, Vorles. S. 18—19, πρβλ. καὶ Κατσαρᾶν, Παθολ. τῶν γεύρων κτλ. τόμ. B', σ. 114, 1ον).

II. ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ

211. Τι εἶνε παράστασις καὶ πώς νοητέον αὐτή;

Παράστασις εἶνε, δύναται τις εἰπεῖν, πᾶν δὲ τι δύναται νὰ ἀποτελέσῃ μέρος τοῦ περιεχομένου τοῦ ἡμετέρου αὐτοσυνειδότος ὡς παρὰ τῷ ἐγώ, τῷ νοοῦντι ὑποκειμένῳ, ἴστάμενον· τοῦτο δὲ εἶνε διορισμὸς τις, τροποποίησίς τις τῆς ψυχῆς (πρβλ. Kant, Crit. d. r. Vern. S. 242).

Παράστασις εἶνε κυρίως, λέγει ὁ Krug (philos. Lex. B. 4. S. 440), ἐξωτερικὴ πρᾶξις, διὲ ἡς τίθεμέν τι πρὸ ἡμῶν αὐτῶν ἡ καὶ πρὸ ἄλλων· ἀλλ' ἐπειδὴ μετ' ἔκεινης τῆς ἐξωτερικῆς ἐνεργείας εἶνε συνημμένη πάντοτε καὶ ἐσωτερική, διὲ ἡς ἀναπαριστάται τι εἰς τὸ ἡμέτερον συνειδός, καλεῖται διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐσωτερικὸν γέννημα τῆς ἐνεργείας ταύτης παράστασις.

Πᾶν δὲ περιεχόμενον εἶνε ψυχικὴ κατάστασις· πᾶσα δὲ ψυχικὴ κατάστασις εἶνε συνειδητή, ὡς τοιαύτη δὲ ἔμμορφος.

Διὸ πᾶν δὲ τι δύναται νὰ διαθῇ τὴν ψυχὴν εἴτε ὑλικὸν εἴτε ἄλλον εἴτε ἀμέσως εἴτε ἔμμέσως εἴτε ἐσωτερικῶς εἴτε ἐξωτερικῶς εἶνε ἔμμορφον· τὸ δὲ ἔμμορφον τῆς ψυχικῆς καταστάσεως συμπέφυκε τῇ ἀντιλήψει αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐγώ αἰσθανομένου, νοοῦντος καὶ λογιζομένου· παράστασις εἶνε δθεγ πᾶσα κατάστασις εἴτε ἀπλῆ, αἰσθημα, εἴτε σύνθετος, ἐποπτεία, ἀντιληψίες· ὁ δρός ἄρα παράστασις εἶνε γενικὸς σημαίνων πᾶν δὲ τι δύναται νὰ ἀποτελέσῃ μέρος τοῦ περιεχομένου τοῦ αὐτοσυνειδότος ἦτοι τὸ αἰσθημα, τὴν ἀντιληψίην τὴν (ψυχολογικὴν) παράστασιν, τὴν ἐποπτείαν, τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ιδέαν (πρβλ. Βεν. Λεσβ. Μετ. σ. 49—55. Krug. Philos. Lex. B. 4. S. 440).

los. Lex. 4. S. 440—1, καὶ John Locke, Versuche über den menschlichen Verstand (Phil. Bibliothek. 50 Bnd 2 Aufl.) erster Band. Buch I. Kap. 1. § 8. 34—5).

212. Τί εἶνε ἴδιως παράστασις ψυχολογική.

212. Ἰδίως δὲ παράστασις (ψυχολογική) εἶνε σύνολον αἰσθημάτων ἀνηκόντων εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πολυσύνθετον ψυχικὸν συμβαῖνον, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πολυσύνθετον ψυχικὴν κατάστασιν καὶ ὡς τοιαύτην πραγματικὴν, ἀντικειμενικὴν ἐνότητα πρὸς ἄλληλα ἔχόντων. ὑπὸ τοῦτο δ' ἐνγοῶ μετὰ τοῦ Wundt (Vorles. S. 18): πᾶσαν κατάστασιν ἣ συμβεβηκός τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ὅπερ ἀναφέρομεν ἐπὶ τι ἔκτος ἡμῶν εἴτε αὐτὸ νοεῖται ὡς ἀμέσως παρὸν εἴτε ἀναφέρεται ἐπὶ τι πρότερον παρὸν εἴτε ἐπὶ τι δυνατὸν ἔξωτερον ἀντικείμενον· καὶ δὴ ἐννοητέον (Wundt αὐτόθι) ὑπὸ παραστάσεις ἀκριβῶς τόσον τὰς τῶν αἰσθήσεων ἀντιλήψεις, αἵτινες δέξηρτηνται ἔξ αἱμέσου διεγέρσεως τῶν αἰσθητηρῶν ὄργάνων, ὅσον τὰς ἀναμνήσεις τῶν τοιούτων τῶν αἰσθήσεων ἀντιλήψεων, ὅσον τέλος τὰς κατὰ τὸ δοκοῦν φαντασιώδεις εἰκόνας (πρβλ. καὶ Grundzüge (1887) II. S. 1).

Νοῶ δὲ τὴν παράστασιν μετὰ τοῦ Kant (Crit. d. rein Vern. S. 242), Wundt (Vorles. S. 18. Grundzüge II. S. 1), H. v. Schöler (Krit. S. 484) καὶ ἄλλων ὡς οὖσαν ἀπεικόνισμά τι μᾶλλον ἢ ἡττον σαφὲς καὶ ἐπιτυχές τινος, ὅπερ εἶνε ἀντικείμενον τῆς παραστάσεως, ὡς τὸ ἐγώ ὑποκείμενον αὐτῆς, παρίσταται δ' ὡς γενικὴ τις ἐντύπωσις ἀφιεμένη μὲν ἡμῖν ὑπὸ ἔκεινου τοῦ ὅλως κατὰ τὸ δοκοῦν ψυχικοῦ συμβεβηκότος (Wundt, Vorl. 17), γεννωμένη δὲ κατὰ H. v. Schöler (Krit. S. 484) ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀκαταπαύστως διεκπιπτούσης ῥοῆς τῶν στοιχειωδῶν ἀτόμων ἐν τῷ σκοτεινῷ θαλάμῳ (Cammera obscura) τοῦ ἐγκεφάλου ὅμοιως πρὸς φαινόμενον, οἷον ἡ φωτεινὴ εἰκὼν ἐν τῇ φωτογραφικῇ συσκευῇ τ. ἐ. αἱ ἐκ τῶν ἔξωτερικῶν (φυσικῶν) ἢ ἐσωτερικῶν (ψυχικῶν) συμβεβηκότων τῆς τῶν ἀτόμων κινήσεως ἔξερχόμεναι ἐνέργειαι (Einwirkungen) τῆς ζωϊκῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν αἰσθητὴν

(σωματικὴν sinnlichen) ἀντιληπτικὴν συσκευὴν γεννῶσι, καθὰ εἰκάζεται, διὰ μερικῆς χημικῆς ἀποσυγθέσεως (Decomposition) τῆς οὐσίας τῶν διατεθειμένων γαγγλίων ἀσθενῆ ἡλεκτρικὰ διεύματα ἐν ταῖς νευρικαῖς ἵσταις, αἵτινες γῦν, τὸν ἔξωθεν ἢ ἕσωθεν εἰλημμένον ἐρεθισμὸν μετάγουσαι (übermittelnd) πιστῶς εἰς τὸ κεντρικὸν ὅργανον (τὴν Ψυχὴν) ὡς αἴσθημα, προκαλοῦσιν ἐκεῖ ἀκαταλήπτως τὸ φαινόμενον μοναδικῆς ὀλικῆς ἐντυπώσεως (παραστάσεως) (§ 287).

Τὰ μέρη δὲ τῆς ψυχολογικῆς ταύτης ἐντυπώσεως ἢ μᾶλλον τὰ μέρη αὐτοῦ τοῦ πολυσυνθέτου ψυχικοῦ συμβαίνοντος δὲν εἶνε ὁμογενῆ καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶνε τῆς αὐτῆς κατηγορίας, διὸ δύνανται γὰρ ἀναλυθῆσαι καὶ γὰρ ἀποτελέσσαις κλάσεις ἢ κατηγορίας.

'Αναλυόμενα δὲ ἐμφανίζονται τῷ ἐγώ· ίον τινὰ μὲν ὡς εἰκόνες ἔξωτερικῶν ἀντικειμένων ἢ ὡς παραστάσεις, Ζον τινὰ δὲ ὡς ἀπὸ τούτων ἔξηρτημέναι ἀντιδράσεις (Reactionen) τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἢ ὡς συναισθήματα, Ζον καὶ τινα ὡς ὄρματι ἢ ἐφέσεις ἢ βουλητικαὶ κινήσεις (ἔξεγέρσεις (πρβ. καὶ Wundt Vorles. S. 17. καὶ John Locke, Versuch über den menschlichen Verstand (Philos. Biblioth. Bnd. 50), 2 Aufl. 1894. Erster Band. Bch II. Kap. 31. §. 6. S. 420—423).

213. Αἱ παραστάσεις: αἰσθηταί, νοηταί, λογικαί.

Αἱ παραστάσεις ὡς ἐκ τῆς βαθμίδος, ἐν ᾧ θεωρεῖται ἡ παριστῶσα οὐσία, τὸ ἐγώ, εἶνε τριτταί: αἰσθηταί, νοηταί, λογικαί, καὶ δὴ, ἐὰν μὲν θεωρήται τὸ ἐγώ ἐπὶ τῆς κατωτάτης αὐτοῦ βαθμίδος ἦτοι ὡς αἴσθησις, ὡς αἰσθανόμενον, τὸ περιεχόμενον τοῦ αὐτοσυνειδότος εἶνε προτὸν τοῦ νοουμένου, τοῦ ὡς φαινομένου παρισταμένου, ἐμφανιζομένου, τοῦ αἰτίου τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ἐγώ καὶ δὴ ἡ παράστασις, εἶνε αἰσθητή· ἐὰν δὲ ἐπὶ τῆς μέσης: ὡς νοῦς, ὡς νοοῦν, τὸ περιεχόμενον τοῦ αὐτοσυνειδότος εἶνε προτὸν τῶν σχέσεων τοῦ αἰτίου τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ἐγώ καὶ δὴ ἡ παράστασις εἶνε νοητή, ἐὰν δὲ τέλος ἐπὶ τῆς ὑψίστης αὐτοῦ βαθμίδος ὡς λόγος, ὡς λογιζόμενον, τὸ περιεχόμενον τοῦ αὐτοσυνειδότος εἶνε

προτὸν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὑπὸ τοῦ νοῦ, τοῦ ἐγὼ νοοῦντος, ἐγνω-
σμένων σχέσεων τοῦ αἰτίου τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ἐγὼ, ὃν ὁ νοῦς
δὲν ἔχει ἀκόμη λάβει πεῖραν, εἴτε διότι δὲν δύναται εἴτε διότι
ἐπιπροσθίουσιν ἐμπόδια ὡς ὑπὲρ νοῦν θεωρούμενα, εἶνε λογική.

214. Άι παραστάσεις καθαραὶ, ἐμπειρικαὶ.

Άι παραστάσεις δ' εἶνε καθαραὶ καὶ ἐμπειρικαὶ· καὶ καθαραὶ
μὲν λέγονται, καθ' ὅσον ἀναφέρονται ἐπὶ τοῦτο, ὅπερ κεῖται ἐν
ἥμιν αὐτοῖς ὡς βάσις, ὡς λόγος πάσης πείρας, ἦτοι ἐπὶ τὸ a priori
προσδιωρισμένον, ἀρχικὸν ἢ ὑπερβατικόν, διὸ διομάζουσι τὰς τοιαύ-
τας παραστάσεις ἀρχικὰς ἢ ὑπερβατικάς.

Ἐμπειρικαὶ δέ, καθ' ὅσον ἀναφέρονται ἐπὶ τοῦτο, ὅπερ πορίζει
ἥμιν ἡ αἰσθησις καὶ ἡ νόησις καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον
πάσης πείρας, ἦτοι ἐπὶ τὸ a posteriori δεδομένον (πρβλ. καὶ
Krug. Philos. Lex. 4. S. 440—1).

Ἄν μὲν πρῶται γεννῶνται ἐκ τῆς αὐταλλοιώσεως τοῦ καθαροῦ
ἐγὼ, αἱ δὲ δεύτεραι ἐκ τῆς ἑτεραλλοιώσεως τοῦ ἐμπειρικοῦ ἐγὼ.

215. Πόσα τινὰ διακρίνονται ἐν πάσῃ παρα- στάσει καὶ τί παρατηρούτεον περὶ αὐτῶν.

Ως ἐν παντὶ αἰσθήματι διακρίνονται δύο ὅψεις ἢ ἰδιότητες: ἡ
ποιότης καὶ ἡ ἴσχυς, οὕτω καὶ ἐν πάσῃ παραστάσει διακρίνονται
δύο τινά: 1) τὸ εἶναι αὐτῆς, ἡ ὕλη· 2) ὁ τρόπος τοῦ εἶναι αὐτῆς,
ἡ μορφὴ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ παράστασις γεννᾶται ἐκ τῆς ἀχωρίστου ἐνώσεως
ἀμφοτέρων δὲν δύνανται γὰρ ὑπάρξωσι τὰ δύο ταῦτα κεχωρισμένα
ἀλλήλων ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀλλὰ μόνον ἐν τῷ νοοῦντι ὑπο-
κειμένῳ.

Ἐκ τῶν δύο τούτων συστατικῶν τῆς παραστάσεως τὸ μὲν ίον
παρίστησι τὸ ἀντικείμενον, ἐφ' ὃ ἀναφέρεται, τὸ δὲ οὐ τὰ γνω-
ρίσματα (nolae), τὰ ὅποια διακρίνουσιν ἔχεινο ἄλλων. (πρβλ.
Kirchner Log. S. 180).

216. Τί εἶνε ψυχολογικὴ παράστασις, καὶ τί παραποτέον περὶ αὐτῆς.

Ἡ ψυχολογικὴ δὲ παράστασις εἶνε καθαρῶς ψυχικὴ κατάστασις· ὡς τοιαύτη δὲ ὅλως ἀπλοῦν περιεχόμενον τοῦ ἡμετέρου αὐτοσυγειδότος καὶ δὴ ἀποκλειστικῶς ἐσωτερική.

Οὖσα δὲ ἡ παράστασις καθαρῶς ψυχικὴ κατάστασις εἶνε ἀποτέλεσμα· ὡς ἀποτέλεσμα δὲ εἶναι τι· εἶναί τι δὲ ἔμμορφον.

Πᾶν δ' ἔμμορφον εἶναι φέρει· δύο θεμελιώδεις χαρακτῆρας φύσει ἀχωρίστους: τὸν τοῦ εἶναι, τῆς ὕλης καὶ τὸν τοῦ τρόπου τοῦ εἶναι, τῆς μορφῆς.

'Αλλὰ' ἡ τε ὕλη ἡ τε μορφὴ τῆς παραστάσεως εἶνε περιεχόμενον τοῦ ἡμετέρου αὐτοσυγειδότος, ὡς τοιαῦται δὲ ἐν τῷ βάθει αὐτοῦ κείμεναι· διότι ὕλη μὲν εἶνε αὐτὴ ἡ ψυχικὴ κατάστασις, μορφὴ δὲ ὁ τρόπος τοῦ εἶναι τῆς ψυχικῆς ταύτης καταστάσεως· ἀλλὰ τούτους σύντως ἔχοντος, ἡ ψυχὴ μόνον τῆς μορφῆς καὶ ταύτης οὐχὶ ἀπολύτως εἶνε δημιουργός, τῆς δὲ ὕλης εἶνε ἔτερόν τι ἐκτὸς αὐτῆς ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ κείμενον, αὐτῆς ἐξ ὅλοκλήρου δεσπόζον, ἀλλοιοῦν, διεγεῖρον καὶ διατιθὲν αὐτήν.

217. Ἡ παράστασις εἰκὼν ἀντικειμένου.

Τὸ ἔξεικονιζόμενον δισύνθετον: ἐξ ὕλης καὶ μορφῆς.

Ἡ ὑπαρξία τοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητος.

Ἡ παράστασις δέ, ὡς εἴρηται, εἶνε εἰκὼν ἀντικειμένου τινός· τὸ ἔξεικονιζόμενον δὲ, τὸ παριστάμενον τοῦτο ἀντικείμενον εἶνε, ὡς ἡ παράστασις αὐτοῦ, δισύνθετον: συγιστάμενον ἐξ ὕλης καὶ μορφῆς φύσει ἀχωρίστων.

Καὶ ἡ μὲν ὕλη ἐμποιεῖ τὴν ψυχὴν τὴν κατάστασιν, ἡ δὲ μορφὴ τὸν τρόπον τοῦ εἶναι τῆς ψυχικῆς ταύτης καταστάσεως.

Εἰ δὲ τὸ εἶναι τῆς καταστάσεως τῆς παραστάσεως καὶ ὁ τρόπος τοῦ εἶναι αὐτῆς δὲν εἶχον οὐδεμίαν ἀναλογίαν πρὸς τὸ εἶναι καὶ τὸν τρόπον τοῦ εἶναι τοῦ αἰτίου αὐτῆς, θὰ ἦτο τῇ ψυχῇ ἀδύ-

νατον νὰ πλάσῃ ἀφ' ἑαυτῆς αὐθαιρέτως τοῦ τρόπου εἶναι τῇ ἑαυτῇς καταστάσει ἐμποιουμένῃ ὑπὸ ἀιτίου τρόπου ὑπάρξεως πάντοτε τὸν αὐτὸν ἔχοντος (§ 244).

'Υπάρχει ἄρα εἶναι τι ἔκτὸς τοῦ ἐγώ κείμενον καὶ τοῦ τρόπου ὑπάρξεως ἔχον· τούτου δὲ τοῦ εἶναι τὸ μὲν εἶναι ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ τὴν κατάστασιν, ὁ δὲ τρόπος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχικῆς καταστάσεως.

'Αλλ' ἡ κατάστασις αὕτη ἀπαξ γεννηθεῖσα ὑφίσταται καὶ μὴ παρόντος τοῦ αἰτίου αὐτῆς. Ωστε ἡ ψυχική αὕτη κατάστασις λέγεται παράστασις καὶ παρόντος καὶ ἀπόντος τοῦ αἰτίου αὐτῆς.

**218. Πῶς τὸ ἐγώ διακρίνει τὴν παράστασιν,
ἢς τὸ αἴτιον εἶνε παρὸν τῆς παραστάσεως,
ἢς τὸ αἴτιον εἶνε ἀπόν.**

Τὸ ἐγώ δὲ διακρίνει ἐκατέραν ἐκατέρας ὅδε: ἡ παράστασις ὡς γνωστὸν εἶνε γενόμενον τριῶν συντελεστῶν: 1ον τοῦ ἐξωτερικοῦ αἰτίου, 2ον τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως καὶ 3ον τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως.

Καὶ ἡ μὲν ἐσωτερική αἰσθησις, ἀπαξ διεγερθεῖσης τῆς ἐξωτερικῆς, συνδιεγείρεται συγχρόνως, συνδιεγερθεῖσα δὲ ἀπαξ δύναται νὰ μείνῃ τοιαύτη καὶ παυσαμένης τῆς ἐξωτερικῆς διεγέρσεως· ἡ δὲ ἐξωτερική αἰσθησις οὐδέποτε δύναται νὰ διεγερθῇ διεγειρομένης τῆς ἐσωτερικῆς, εἰμὴ μόνον ἐν νοσηρᾷ καταστάσει καὶ ἐν τισιν ἄλλαις περιστάσεσιν (§§ 300—308).

'Εντεῦθεν τεκμαιρόμεθα ἀλλανθάστως ὅτι, ὅταν ἡ ἐσωτερική καὶ ἡ ἐξωτερική αἰσθησις εἶνε διεγηγερμένη συγχρόνως, τὸ αἴτιον τὸ διεγεῖρον τὴν ἐξωτερικὴν αἰσθησιν, ἀτε δρῶν ἐπ' αὐτῇ, εἶνε παρόν, ὅταν δὲ τούναντίον, ἥτοι εἶνε διεγηγερμένη μόνον ἡ ἐσωτερική, τὸ αἴτιον, ἀτε μὴ δρῶν ἐπὶ τὴν ἐξωτερικὴν αἰσθησιν, εἶνε ἀναμφισβήτητως ἀπόν.

'Αλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ 1ῃ καὶ ἐν τῇ 2ᾳ περιπτώσει ἡ ψυχική κατάστασις εἶναι ἡ αὐτή, καλεῖται ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι παράστασις· ἄρα ὁ ὅρος παράστασις εἶναι δίσημος· ἐκ τοῦ δισήμου δὲ τούτου πηγάζει γλωσσική σύγχυσις.

Πρὸς ἄρσιν δὲ τῆς γλωσσικῆς ταύτης συγχύσεως δέον νὰ ὑπάρξῃ γλωσσικός τις δρος δηλῶν τὴν παράστασιν, καθ' ἥν οἱ τρεῖς συντελεσταὶ εἶνε σύγχρονοι, καὶ τὴν παράστασιν, καθ' ἥν οἱ δύο πρῶτοι : τὸ ἔξωτερικὸν αἴτιον καὶ ἡ ἔξωτερικὴ αἰσθησις ἔξέλιπον, ὑφίσταται δὲ μόνον ὁ τρίτος : ἡ ἔσωτερικὴ αἰσθησις.

"Ετι δὲ ἐπειδὴ, ως εἴρηται, παράστασις εἶνε πᾶν ὅ, τι ἀποτελεῖ τὴ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ μέρος τοῦ περιεχομένου τοῦ ἡμετέρου αὐτοσυνειδότος, ως περιεχόμενον ὃ ἀυτοῦ θεωρεῖται καὶ πᾶν δημιούργημα τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τοῦ ἐγὼ (τῆς φαντασίας), ὅπερ αὐτόδηλον, ἀτε οὐδέποτε ὑπάρξαν ἐν τῇ ἔξωτερικῇ αἰσθήσει, εἶνε τέλεον ἀγύπταρκτον, δέον νὰ ὑπάρξῃ πρὸς διάκρισιν καὶ τοῦ εἶδους τούτου τῶν παραστάσεων ἕδιός τις γλωσσικὸς ὅρος.

219. Αἱ παραστάσεις ως ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν ὑπάγονται ὑπὸ τρεῖς κατηγορίας.

Τι παρατηρητέον περὶ μιᾶς ἐκάστης αὐτῶν.

'Ἐκ τῶν ᾧδη εἰρημένων γίγνεται δῆλον, ὅτι αἱ παραστάσεις δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ 3 κατηγορίας. 1η κατηγορία· τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀποτελοῦσιν αἱ παραστάσεις, αἴτινες κείνται συγχρόνως δἰς ἦτοι ἐν τε τῇ ἔξωτερικῇ αἰσθήσει ἐν τε τῇ ἔσωτερικῇ· αἱ ἐν τῇ ἔσωτερικῇ κείμεναι οὖσαι ἀνταύγεια τῶν ἐν τῇ ἔξωτερικῇ· 2α κατηγορία· τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀποτελοῦσιν αἱ παραστάσεις, αἴτινες κείνται ἀπαξ μόνον, ἐν τῇ ἔσωτερικῇ αἰσθήσει, ἀνταύγεια οὖσαι παραστάσεων κειμένων ποτὲ ἐν τῇ ἔξωτερικῇ αἰσθήσει, ἔξαφανισθεισῶν ἐξ αὐτῆς ᾧδη· 3 κατηγορία· τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀποτελοῦσιν αἱ παραστάσεις, αἴτινες ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ἐγὼ καὶ ἐπομένως οὐδέποτε ὑπῆρξαν ἐν τῇ ἔξωτερικῇ αἰσθήσει· καὶ αἱ μὲν τῆς 1ης κατηγορίας παραστάσεις εἶνε τέλειαι εἰκόνες ἀντικειμένων ἐκτὸς τοῦ αἰσθανομένου καὶ νοοῦντος ἐγὼ ὑπαρχόντων· αἱ δὲ τῆς 2ας τέλειαι μὲν ως αἱ τῆς 1ης, ἤτοι δὲ κατά τι· αἱ δὲ τῆς 3ης ως πλάσματα τοῦ ὑποκειμένου μόνον ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσιν.

**220. Αἱ τῆς Ιης κατηγορίας παραστάσεις
διακρίνονται εἰς παριστώσας ἐν ἀντικείμε-
νον καὶ εἰς παριστώσας πλείω.**

Αἱ τῆς Ιης δὲ κατηγορίας παραστάσεις δέον νὰ διαχριθῶσιν εἰς δύο ηδη· οἵτοι εἰς παριστώσας α) ἐν ἀντικείμενον, β) πλείονα ἀντι-
κείμενα.

Αἱ τοῦ α' εἶδους παραστάσεις δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι κείνται δίς· διότι τὰ σημεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα τὸν τρόπον τοῦ εἶναι τοῦ παρι-
σταμένου ἀντικείμενου οἵτοι τὴν μορφὴν, δύνανται συγχρόνως σύμ-
παντα νὰ δράσωσιν ἐπὶ τὴν νευρίνην οὐσίαν τῆς αἰσθητηρίου συ-
σκευῆς καὶ οὕτω ἐντυπώσωσι τὴν εἰκόνα αὐτοῦ πλήρη καὶ
κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἔξεικονιζόμενον ἀντικείμενον κεῖται δίς, αἱ δὲ
τοῦ β' οὖ. Διότι τὰ σημεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα τὸν τρόπον τοῦ εἶναι
τῶν παρισταμένων ἀντικείμενων, ἀτε πολλὰ ἀδυνατοῦσι νὰ δράσωσι
συγχρόνως σύμπαντα ἐπὶ τὴν νευρίνην οὐσίαν τῆς αἰσθητηρίου συ-
σκευῆς καὶ οὕτω νὰ ἐντυπώσωσιν ἐπ' αὐτῆς τὴν εἰκόνα αὐτῶν
πλήρη· κατ' ἀνάγκην ἄρα πολλὰ σημεῖα αὐτῶν κείνται μόνον
ἄπαξ, ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αἰσθήσει, ἀναπληροῦντα ἐκεῖθεν τὰ ἀπόντα
ἐν τῇ ἐξωτερικῇ· διότι τὰ σημεῖα ταῦτα δὲν συγίστανται οὐδα-
μῶς μόνον ἐν τινι παρερχομένῃ, ἀλλῷ, αἱ φυιδίως φωτιζόμενη καὶ
πάλιν σβεννυμένη πνευματικῇ ἀστραπῇ, ἀλλ' ἐν τινι διαρκεῖ τρο-
ποποιήσει (Modification) ώρισμένων μερῶν τῆς φλοιώδους φαιᾶς
οὐσίας τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου, οἱ δὲ ής γίγνεται
δυνατὸν εἴς τι αἰνιγματωδῶς λειτουργοῦν ψυχικὸν κέντρον — τὴν
μνήμην — ἵνα ἐν παντὶ χρόνῳ ἐν τῇ πλείω τούτων ἀναπαράγῃ
καὶ προεκφέρῃ μηχανικῶς τε καὶ κατὰ βούλησιν (πρᾶλ. καὶ H.
von Schöler, Kritik. S. 484) (πρᾶλ. § 255).

Οὕτω δὲ τῶν σημείων τῶν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αἰσθήσει ἐλλειπόν-
των συμπληρουμένων αὐτοστίγμει ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ, καθί-
σταται ἡ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αἰσθήσει εἰκὼν τοῦ ἀντικείμενου πλή-
ρης (§§ 280—288).

Αὐτόδηλον δὲ ὅμως, ὅτι καὶ ἐνδέ μόνον ἀντικείμενου εἶνε ἀπολύ-
τως ἀδύνατον νὰ δράσωσι συγχρόνως ἐπὶ τὴν νευρίνην οὐσίαν τῆς

αἰσθητηρίου συσκευής σύμπαντα τὰ σημεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα τὸν τρόπον τοῦ εἶναι αὐτοῦ. Τὸ ἐναντίον δὲ φαινόμενον προέρχεται ἐκ τῆς ἀστραπιαίας ταχύτητος, μεθ' ᾧ ἐπιτελεῖται ἡ τε δρᾶσις τοῦ ἀντικειμένου ἐπὶ τὴν νευρίνην ούσιαν τῆς αἰσθητηρίου συσκευής ἡ τε διέγερσις καὶ διάθεσις αὐτῆς ἡ τε ἀντίληψις τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως.

Διὸ θὰ ἡδύνατό τις γὰρ εἴπῃ, διτι αἱ παραστάσεις τοῦ μὲν α' εἴδους κεῖνται ἔγγυτερον τοῖς αἰσθήμασι ἢ ταῖς παραστάσεσι τῆς 2ας κατηγορίας, τοῦ δὲ β' κεῖνται ἔγγυτερον ταῖς παραστάσεσι τῆς 2ας κατηγορίας ἢ τοῖς αἰσθήμασι.

221. Πῶς κλητέον ἑκάστην παράστασιν τῶν τριῶν κατηγοριῶν.

Πῶς δὲ κλητέον ἑκάστην;

Φαίνεται κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Herman Wolff (Specul. u. Philos. II. S. 146), ὅτι ἡ νεωτέρα γερμανικὴ φυσιολογία. ταλαντεύεται ἐν τῇ διακρίσει τούτων. Ἐν γένει αὐτὴ δείχνυται ἔτι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Locke-Kant ἐν ὅλῃ τῇ ὄρολογίᾳ (Terminologie). Τὸ αἰσθῆμα δ' εἶνε δὲ θεμέλιωδης χορμὸς διὰ πάνας τὰς ἡμετέρας παραστάσεις : αἱ ἡμέτεραι παραστάσεις συντίθενται ἐξ αἰσθημάτων. Ἡ δὲ ἀκριβὴς καὶ πραγματικὴ διαφορὰ τῶν τριῶν τούτων κατηγοριῶν παρορᾶται.

Ο H. Wolff καὶ πρὸ αὐτοῦ H. Ritter (Log. u. Met. I. § 160 S. 216—7. § 150. S. 195—7) τὰς παραστάσεις τῆς μὲν 1ης κατηγορίας ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν καλεῖ ἀντίληψεις (Wahrnehmungen). τῆς δὲ 2ας (ἀπλῶς) παραστάσεις (Vorstellungen). τῆς δὲ 3ης φανταστικὰς παραστάσεις (Phantasievorstellungen). Ο δὲ Helmholtz (Physiolog. Optik (1867), p. 435) τὰς παραστάσεις τῆς μὲν 1ης κατηγορίας τοῦ μὲν α' εἴδους ὄνομάζει ἀντίληψεις (Perceptionen). τοῦ δὲ β' ἐποπτείας (Anschaauungen). τῆς δὲ 2ας κατηγορίας ὄνομάζει ως καὶ ὁ Wolf (ἀπλῶς) παραστάσεις.

Ούτω δ' ἐγγοητέον, εὰν μὴ ἀπατῶμαι, τὸ χωρίον τόδε : «εἰδὼν τὸ συνομα τῆς παραστάσεως περιορίσωμεν ἐπὶ τῆς ἀναμνηστικῆς εἰκόνος ἐποπτικῶν ἀντικειμένων (*Gesichtsobjecten*), οἵτις οὐδαμῶς εἶνε συνωδευμένη ὑπὸ παρόντων αἰσθητῶν αἰσθημάτων (*Empfindungen*), τὸ τῆς ἐποπτείας (*Anschauung*) ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως (*Wahrnehmung*) τῆς συνωδευμένης ὑπὸ τῶν προσηκόντων αἰσθητῶν αἰσθημάτων, τὸ τῆς ἀντιλήψεως (*Perception*) ἐπὶ τοιαύτης τινὸς ἐποπτείας, ἐν τῷ δὲν εἶνε περιειλημμένον οὐδέν, ὅπερ δὲν προέρχεται ἐκ τῶν ἀμέσως παρόντων αἰσθητῶν αἰσθημάτων, ἔρα ἐπὶ ἐποπτείας, οἷα θὰ γένηται νὰ σχηματισθῇ καὶ ἄνευ πάσης ἀναμνήσεως πρὸς προτέραν (*προηγουμένην*) πεῖραν· εἶνε κατὰ πρώτον σαφές, δῆτα μᾶλιστα καὶ ἡ αὐτὴ ἐποπτεία δύναται νὰ εἶνε συνωδευμένη ἐν λίαν διαφόρῳ μέτρῳ ὑπὸ τῶν ἀναλόγων (*ἀνταποχριγμένων*) αἰσθημάτων, ἔρα δῆτα παράστασις καὶ ἀντιλήψις (*Vorstellung und Perception*) δύνανται νὰ συνδεθῶσιν ἐν ταῖς διαφορωτάταις σχέσεσι πρὸς τὴν ἐποπτείαν» (*Helmholz*, ἔνθ' ἀν.).

Ο δὲ Wundt (*Grundzüge*, 1887, Bnd. I. S. 1) τὰς παραστάσεις τῆς 1ης καὶ τῆς 2ας κατηγορίας ὑπάγει ὑπὸ μίαν· οὕτω δὲ δέχεται δύο κατηγορίας, ὑπὸ μὲν τὴν 1ην ὑπάγει τὰς παραστάσεις, αἵτινες ἀναφέρονται ἐπὶ τι πραγματικὸν ἀντικείμενον, εἴτε τοῦτο ὑπάρχει ἐκτὸς ἡμῶν, εἴτε ἀνήκει τῇ ἴδιᾳ ἡμῶν οὐσίᾳ· ὑπὸ δὲ τὴν 2αν τὰς τῆς 3ης· καὶ τὰς μὲν τῆς 1ης κατηγορίας καλεῖ ἀντιλήψις ἢ ἐποπτείας (*Wahrnehmungen oder Anschauungen*), τῆς δὲ 2ας (ἡτοι τῆς 3ης) ἀναμνηστικὰς εἰκόνας ἢ φανταστικὰς παραστάσεις· ὥστε πάσας τὰς ἡμετέρας παραστάσεις διαιρεῖ εἰς δύο: εἰς ἐποπτικὰς καὶ φανταστικὰς παραστάσεις (*πρβλ. H. Wolff. Specul. nnd Phil. II. S. 146*).

Ο Wundt θεωρεῖ *Vorles.* 1897. S. 18) τὴν διάκρισιν τῶν παραστάσεων, αἵτινες ἀναφέρονται: ἐπὶ τι πραγματικὸν ἀντικείμενον ἐκτὸς ἡμῶν κείμενον, εἰς παραστάσεις, ὡν τὸ παριστάμενον ἀντικείμενον εἶνε παρὸν καὶ εἰς παραστάσεις, ὡν τὸ ἀντικείμενον εἶνε ἀπόν, ώς ἀδικαιολόγητον καὶ ἀποπλαγῶσαν.

Διότι, λέγει (αὐτόθι), ἡ τοιαύτη χρῆσις τῆς γλώσσης ἐγείρει τὸ διανόημα, δῆτα ὑφίσταται οὐσιώδης τις ψυχολογικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων εἰδῶν τῶν συμβεβηκότων. Τοιαύτη τις δὲν ὑπάρ-

χει ούδαμοῦ. Αὐτὸς τὸ δευτερεῦον διαγόημα, ὅτι αὐταὶ δὲν ἀνταποκρίνονται οὐδαμῶς εἰς ὑπάρχοντα ἀντικείμενα, δύναται εἰς ἀναμνηστικὰς καὶ φανταστικὰς εἰκόνας νὰ λείπῃ. Ὡσαύτως δ' ὅτι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀντιστρόφως ἀντιλήψεις (Wahrnehmung) ως αἰσθηταὶ ἀπάται· ἄρα δύνανται νὰ ὑπάρχωσι πανταχοῦ ποῶτον παράγωγα γνωρίσματα, μέσω τῶν ὅποιων ἀμφότερα τὰ εἶδος τῶν παραστάσεων διακρίνονται κατά τινα οὐχὶ πάντοτε ἀκριβῆ (ὁρθόν) τρόπον (Wundt, αὐτόθι).

Τὸ ὄρθον τῆς αἰτιολογίας τοῦ Wundt τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, ἣν καίπερ γενικὸν χαρακτῆρα φέρουσαν ποιεῖται τῷ Wolff ως ὄνομαστὶ αὐτὸν μεμφθέντα (πρᾶλ. Specul. u. Phil. II. S. 146) οὐδεὶς μὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν ἡ ὄρθη σχέσις μᾶλλον ὑποδηλοῦται ἢ προσδιορίζεται, μᾶλλον ἔγνοεῖται ἢ ἐκφράζεται· διὸ δὲ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς σχέσεως ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων διακεκριμένων περιπτώσεων τῶν παραστάσεων τῆς 1ης κατηγορίας εἶνε μὲν καθ' ἑαυτὸν ἀγαγκαῖος, μάλιστα δὲ διὰ τὸ ἥμετερον πρόβλημα· ὅθεν κάγὼ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰρημένων καλῶ, ἐπειδὴ τὸ δριόν τὸ χωρίζον τὰς παραστάσεις τοῦ α' εἶδους ἀπὸ τῶν τοῦ β' εἶνε ὀδύνατον νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς, τὰς παραστάσεις τῆς μὲν 1ης κατηγορίας ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν ἀδιακρίτως ἀντιλήψεις (Perceptionen, Wahrnehmungen) καὶ ἐποπτείας (Anschaauungen)· τῆς δὲ 2ας κατηγορίας ἀπλῶς παραστάσεις· καὶ τῆς 3ης φανταστικὰς παραστάσεις.

III. ΕΝΝΟΙΑ

§ 287—293.

§ 282. Τι εἴνε ἔννοια.

Ως δὲ διὰ τῆς συγθέσεως τῶν αἰσθημάτων γεννᾶται ἡ παραστασίας, οὕτω διὰ τῆς συγθέσεως τῶν κοινῶν γνωρισμάτων τῶν